

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 79/2020-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. marca 2020 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], maloletého [REDAKČIA], [REDAKČIA], a maloletého [REDAKČIA], [REDAKČIA], všetci [REDAKČIA], právne zastúpených spoločnosťou hbr advokáti s. r. o., Štefánikova 15, Bratislava, v mene ktorej koná Mgr. Milan Brach, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj práva podľa čl. 3 Európskeho dohovoru o výkone práv dieťaťa uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 20 CoP 10/2019 z 13. marca 2019 (Rvp 1875/2019), a tých istých práv, ako aj práv podľa čl. 3 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 20 CoP 11/2019 z 13. marca 2019 (Rvp 2277/2019) a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], maloletého [REDAKČIA] a maloletého [REDAKČIA] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť (Rvp 1875/2019) [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], maloletého [REDACTED], [REDACTED], a maloletého [REDACTED], [REDACTED], všetci [REDACTED] (ďalej len „sťažovatelia“, alebo „sťažovateľka“, resp. „matka“ alebo „maloletí sťažovatelia“, resp. „maloleté deti“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 3 Európskeho dohovoru o výkone práv dieťaťa (ďalej len „dohovor o výkone práv dieťaťa“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 20 CoP 10/2019 z 13. marca 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu 1“), ktorým zmenil uznesenie Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) č. k. 28 P 134/2018-72 z 27. decembra 2018 o neodkladnom opatrení tak, že matka je povinná odovzdať svoje maloleté deti do osobnej starostlivosti otca.

2. V tejto ústavnej sťažnosti sťažovatelia broja proti nesprávnej aplikácii Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) krajským súdom v konaní o neodkladnom opatrení a ich námietky spočívajú v tom, že matke i kolíznemu opatrovníkovi maloletých sťažovateľov v dôsledku nevyhotovenia zvukového záznamu z ich výsluchu bola vylúčená možnosť vyjadriť sa k tomuto dôkazu. Súčasne bol vykonaný výsluch maloletých sťažovateľov bez účasti kolízneho opatrovníka, ktorý nebol ani riadne predvolaný na pojednávanie konané 13. marca 2019.

3. Dňa 22. mája 2019 podala matka prostredníctvom svojho právneho zástupcu mimoriadny opravný prostriedok, a to dovolanie proti napadnutému uzneseniu krajského súdu a 19. augusta 2019 bolo právnemu zástupcovi matky doručené uznesenie dovolacieho súdu sp. zn. 7 Cdo 110/2019 z 26. júna 2019, ktorý dovolanie matky odmietol. Z uvedenej skutočnosti sťažovatelia vyvodzujú, že ústavnú sťažnosť podali v zákonnej lehote dvoch

mesiacov v zmysle § 124 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

4. Dňa 16. decembra 2019 sťažovatelia doručili druhú ústavnú sťažnosť (Rvp 2277/2019), ktorou namietajú rovnaké práva podľa ústavy a dohovoru v bode 1, ako aj práva podľa čl. 3 a čl. 12 ods. 1 a 2 dohovoru o právach dieťaťa uznesením krajského súdu sp. zn. 20 CoP 11/2019 z 13. marca 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu 2“), ktorým krajský súd zmenil uznesenie Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) č. k. 28 P 133/2018-72 z 27. decembra 2018 o zamietnutí návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhal, aby súd nahradil súhlas matky na zápis maloletých detí na plnenie a pokračovanie primárneho vzdelávania v základnej škole vo Švajčiarsku a nahradil jej súhlas s ich vycestovaním do Švajčiarska.

5. Dňa 22. mája 2019 podala matka prostredníctvom svojho právneho zástupcu mimoriadny opravný prostriedok, a to dovolanie proti napadnutému uzneseniu krajského súdu 2, a 28. októbra 2019 bolo právnenému zástupcovi matky doručené uznesenie dovolacieho súdu sp. zn. 7 Cdo 155/2019 z 30. septembra 2019, ktorý dovolanie matky odmietol.

6. Krajský súd podľa sťažovateľov napadnutým uznesením 2 porušil právo na spravodlivý súdny proces, keď neinformoval maloleté deti o prebiehajúcom konaní a neobjasnil im dôsledky súdneho rozhodnutia vo veci. Krajský súd nielen nenariadil vo veci o neodkladnom opatrení pojednávanie, ale nevykonal ani k predmetu konania výsluch maloletých detí, z čoho vyplýva, že odvolací súd nepostupoval v zmysle § 116 CMP a odňal možnosť kolízneho opatrovníka maloletých konať pred odvolacím súdom, a tým zastupovať záujmy maloletých detí.

7. Ústavné sťažnosti boli spojené uznesením pléna ústavného súdu sp. zn. PLs. ÚS 2/2020 z 15. januára 2020 na základe návrhu právneho zástupcu sťažovateľov. Na základe uvedených skutočností sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie nimi označených práv (bod 1 tohto uznesenia)

napadnutými uzneseniami krajského súdu 1 a 2, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, a priznal im tiež finančné zadost'učinenie spolu v sume 3 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Právomoc ústavného súdu, relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

9. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o s'ťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

11. V súlade s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

13. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

15. Podľa čl. 3 dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni. Na ten účel sa dieťaťu musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo administratívnom pojednávaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

16. Podľa čl. 3 dohovoru o výkone práv dieťaťa dieťa, ktoré je považované vnútroštátnym právom za dostatočne rozumovo vyspelé, v konaní pred justičným orgánom, ktoré sa ho týka, má a môže sa domáhať práva a) dostať všetky relevantné informácie, b) byť konzultované a vyjadriť svoje názory, c) byť informované o možných dôsledkoch konania v súlade s týmito názormi a o možných dôsledkoch akéhokoľvek rozhodnutia.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

17. Sťažovatelia sa domáhajú zásahu ústavného súdu proti napadnutým uzneseniam krajského súdu 1 a 2 z dôvodov uvedených v bode 2 a 6. K prvej ústavnej sťažnosti ústavný súd konštatuje, že je podaná zjavne oneskorene.

18. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane vyslovil názor (zdôrazňujúc pritom závery rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská v. Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, najmä jeho body 51, 53 a 54), podľa ktorého, majú na zreteli účel základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, v prípade procesného rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) o dovolaní je sťažovateľovi lehota na podanie sťažnosti ústavnému súdu považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (t. j. napadnutému uzneseniu) odvolacieho súdu (porov. napr. III. ÚS 114/2010, I. ÚS 165/2010).

19. Uvedená zásada sa premietla aj do novej právnej úpravy zákona o ústavnom súde, ktorý v poslednej vete ustanovenia § 124 uvádza, že ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku.

20. Princíp zachovania lehoty po podaní dovolania aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ako aj zákonná úprava počítajúca plynutie lehoty dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku, však v každom prípade predpokladá riadne využitie mimoriadneho opravného prostriedku. O riadnom využití mimoriadneho opravného prostriedku pritom nemožno hovoriť v prípade, že je podaný neoprávnenou osobou, je podaný po lehote, je podaný bez povinného právneho zastúpenia advokátom, prípadne ak je podaný proti rozhodnutiu, proti ktorému právna úprava možnosť podať mimoriadny opravný prostriedok nepripúšťa. V opačnom

prípade by sme totiž pripustili možnosť špekulatívneho predlžovania lehoty na podanie ústavnej sťažnosti.

21. O tento prípad ide aj v prvej veci sťažovateľov. Dovoláním napadli najprv uznesenie krajského súdu I, ktorým krajský súd ako súd odvolací rozhodoval o odvolaní otca v konaní o vydanie neodkladného opatrenia vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti.

22. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

23. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí za splnenia podmienok uvedených pod písmenom a) až f).

24. Ustanovenie § 421 ods. 1 CSP pripúšťa možnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Zároveň však samotná zákonná úprava v § 421 ods. 2 CSP vylučuje možnosť podať dovolanie proti rozhodnutiam odvolacieho súdu, ktorými odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n). Z možnosti podať dovolanie je tak vylúčené aj uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia [§ 357 písm. d) CSP], pričom v tomto prípade krajský súd vo výroku rozhodnutia súčasne konštatoval, že neodkladné opatrenie bude trvať iba do právoplatného skončenia konania vedeného na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 28 P 66/2017 o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom.

25. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že ak je dovoláním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, proti ktorému tento opravný prostriedok nie je prípustný, nemožno

prihliadať na rozhodnutie najvyššieho súdu o jeho odmietnutí v súvislosti s plynutím dvojmesačnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti (predtým § 53 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov; teraz § 124 zákona o ústavnom súde) (m. m. II. ÚS 103/09, I. ÚS 49/02, I. ÚS 134/03, I. ÚS 209/03). Neprípustné dovolanie nemožno totiž z hľadiska čl. 127 ods. 1 ústavy považovať za účinný a dostupný právny prostriedok nápravy, ktorý je predpokladom (podmienkou) podania sťažnosti na ústavnom súde podľa tohto článku ústavy, a na jeho podanie nie je preto z hľadiska plynutia uvedenej lehoty na podanie sťažnosti na ústavnom súde možné prihliadať (IV. ÚS 163/2018, II. ÚS 91/2019).

26. Vzhľadom na už uvedené preto ústavný súd musí konštatovať, že sťažovateľka podala mimoriadny opravný prostriedok, dovolanie proti napadnutému uzneseniu krajského súdu 1, predmetom ktorého bolo rozhodovanie o nariadení neodkladného opatrenia, hoci zákon možnosť podať tento mimoriadny opravný prostriedok proti takému rozhodnutiu nepripúšťa. V prípade sťažovateľky tak nie je možné hovoriť o riadnom vyčerpaní opravného prostriedku, a preto ani nemožno lehotu na podanie ústavnej sťažnosti počítať od momentu, keď bolo sťažovateľke doručené rozhodnutie najvyššieho súdu o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku, ale už od momentu, keď nadobudlo právoplatnosť napadnuté uznesenie krajského súdu 1 (uznesenie o odvolaní).

27. Je nepochybné, že napadnuté uznesenie krajského súdu 1 z 13. marca 2019 nadobudlo právoplatnosť podstatne skôr, ako nadobudlo právoplatnosť napadnuté uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 110/2019 z 26. júna 2019, od ktorého odvíjajú sťažovatelia dodržanie dvojmesačnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti (pozri bod 3).

28. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť, v ktorej sťažovateľka namieta porušenie svojich označených základných práv v bode 1, 12 až 16 napadnutým uznesením krajského súdu 1, odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde ako podanú oneskorene.

29. Čo sa týka napadnutého uznesenia krajského súdu 2, ústavný súd konštatuje, že v tejto časti je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená. Aj v tejto časti síce išlo o napadnuté uznesenie krajského súdu 2 o neodkladnom opatrení, ale toto konanie nemalo už dočasný charakter, ako to bolo v prvom prípade, čo vyplýva aj z bodu 12 a 12.1 uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 155/2019 z 30. septembra 2019, teda zákonnú lehotu vo vzťahu k tomuto rozhodnutiu krajského súdu považoval už ústavný súd za zachovanú (pozri bod 18).

30. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

31. Po preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu 2 (na 14 stranách) ústavný súd konštatuje, že prijaté právne a skutkové závery v konaní o neodkladnom opatrení vo veci nahradenia súhlasu matky na zápis maloletých sťažovateľov na pokračovanie primárneho vzdelávania v základnej škole vo Švajčiarsku a nahradenie jej súhlasu s ich vycestovaním do Švajčiarska vychádzajú z logickej úvahy a opierajú sa aj o primerané odôvodnenie, preto napadnuté uznesenie krajského súdu 2 netrpí vadou arbitrability.

32. K tomu ústavný súd zdôrazňuje, že z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy tiež vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám sa uplatňuje na princípe subsidiarity, podľa ktorého ústavný súd poskytuje uvedenú ochranu iba vtedy, ak ju neposkytujú všeobecné súdy.

33. Ústavný súd vo viacerých svojich doterajších rozhodnutiach v podobných súvislostiach vyslovil názor, že rozhodnutím o nariadení neodkladného opatrenia, prípadne rozhodnutím o zrušení nariadeného neodkladného opatrenia vydaným v rámci občianskoprávneho konania môže súd porušiť základné právo alebo slobodu účastníka súdneho konania, avšak takéto porušenie by sa mohlo stať predmetom konania podľa čl. 127 ods. 1 ústavy len vtedy, ak by mu nebolo možné poskytnúť ochranu prostredníctvom účinného právneho prostriedku nápravy dostupného účastníkovi konania pred všeobecnými súdmi (princíp subsidiarity) (III. ÚS 281/07).

34. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že matka maloletých sťažovateľov iba pokračuje v tej istej argumentácii, ktorú predniesla v konaní pred všeobecnými súdmi (a to v dovolaní z 22. mája 2019 proti napadnutému uzneseniu krajského súdu 2 a jej argumentmi v rozsahu tých istých označených práv, ako sa snaží prezentovať pred ústavným súdom, sa primeraným a aj dostatočným spôsobom zaoberal predtým už najvyšší súd v konaní o dovolaní, ktoré uznesením odmietol, pozn.).

35. Keďže uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 155/2019 z 30. septembra 2019 matka maloletých sťažovateľov, kvalifikovane zastúpená advokátom, v petite v ústavnej sťažnosti ani nenamietala, jej opakovanými námietkami vo vzťahu k napadnutému uzneseniu krajského súdu 2, ktoré predniesla už v dovolacom konaní, sa ústavný súd bližšie nezaoberal [prípustnosť dovolania vyvodzovala z § 420 písm. f) CSP, pozn.]. Nie je úlohou ústavného súdu v súlade so sebaobmedzovaním vlastných zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov v konaní o ústavnej sťažnosti ani rozvíjať, prípadne potvrdzovať správnosť právnych záverov všeobecných súdov, pretože tie sú rovnako povolané chrániť základné práva a slobody fyzických a právnických (m. m. III. ÚS 13/2019).

36. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľov v tejto časti bolo potrebné odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. marca 2020

Mojmír Mamojka
predseda senátu